

ОСОБЛИВОСТІ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗДІЙСНЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті на основі аналізу сучасного стану запобігання і протидії корупції визначено особливості та запропоновано пріоритетні напрями антикорупційної політики України. На підставі аналізу проявів корупції у сфері державного управління наголошено на надто широких дискреційних (дозвільно-розпорядчих) повноваженнях посадових та службових осіб. Перелічено нормативно-правові акти, що утворюють антикорупційну правову базу України, а також відзначено її характеристики та особливості. Відзначено основні антикорупційні напрями. Наголошено, що налагодження конструктивного партнерства органів державної влади з громадськими організаціями в антикорупційній сфері повинно забезпечити формування негативного ставлення до будь-яких проявів корупції у суспільстві.

У статті розглянуті основні проблеми реалізації антикорупційної політики в Україні. Проаналізована інституційна реформа органів державного управління, що здійснюють реалізацію антикорупційної політики. З'ясовано роль нових антикорупційних органів та встановлено вплив неурядових організацій на підвищення ефективності роботи органів публічного управління у вирішенні проблем протидії та запобігання корупційних проявів. Визначено умови для успішної реалізації антикорупційної політики в Україні.

Ключові слова: корупція; запобігання і протидія; антикорупційна політика; пріоритетні напрями; Україна.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сьогодні немає такої країни, де б корупція була повністю викорінена. Жодна із соціально-політичних і економічних систем не мала, не має і не може мати повного імунітету до корупції. Корупція може існувати довгий час навіть у розвинених демократичних країнах та у відкритих ринкових економіках. Відмінність різних держав полягає не в наявності чи відсутності корупції як такої, а в її масштабах, характері корупційних проявів, впливі корупції на економічні, політичні, правові та інші соціальні процеси.

В Україні корупція є однією з проблем, яка потребує невідкладного розв'язання. Вона становить значну загрозу демократії, реалізації принципу верховенства права, національній безпеці, становленню громадянського суспільства.

На сьогодні ситуація, що склалась у сфері протидії корупції в Україні, є складною та суперечливою: бракує єдиної скоординованої державної політики подолання корупції, чіткого та узгодженого бачення шляхів досягнення цієї мети. Низький рівень координації суб'єктів боротьби з корупцією, їх чисельність та слабка співпраця з громадськістю призводить до розпорошеності антикорупційних зусиль державних органів. Традиційний підхід до вирішення цієї проблеми лише репресивними засобами жодним чином не протидіє існуванню корупції та не впливає на її розвиток. Державою практично не здійснюються профілактичні заходи щодо запобігання появі та поширенню корупції.

Таким чином, одним із найактуальніших питань сучасного розвитку України залишається нагальна

необхідність посилення боротьби з корупцією та віднесення її до невід'ємної складовою загальної і всеохоплюючої внутрішньої політики держави. У цьому контексті першочерговим завданням є невідкладна розробка антикорупційного законодавства, яке б стало ефективним інструментом у системному впровадженні державної політики протидії корупції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення даної проблеми. Серед вітчизняних учених дослідженням феномену корупції, осмисленням його як соціального, економічного, політичного та правового явища займаються О. Дудорова, А. Зинов'єв, М. Камлик, В. Комісаров, Н. Кузнецов, В. Лунев, І. Мазур, М. Мельник, В. Панкратов, В. Попов, О. Терещук, М. Яблоков.

Осмисленню змісту і сутності корупції, її джерел і детермінантів значну увагу приділяють зарубіжні вчені А. Ванучі, А. Кабанов, С. Козонов, В. Мілер, Д. Порта.

Проблеми формування та реалізації політики у сфері протидії корупції в Україні вже досить тривалий час перебувають у полі зору вітчизняних дослідників. Зокрема, цьому питанню у своїх роботах приділяли увагу такі вітчизняні дослідники, як В. Авер'янов, В. Борисов, А. Михненко, А. Мудров, Є. Невмержицький, І. Сікора, С. Соснін та інші.

Формування мети (постановка завдання). Метою даної роботи є дослідження сутності та шляхів удосконалення реалізації антикорупційної політики в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж перейти до дослідження сутності та напрямків вдосконалення реалізації антикорупційної політики в Україні, розглянемо сутність поняття «корупція».

Корупція – слово латинського походження, що означає псувати, завдавати шкоди, руйнувати, викривляти, фальсифікувати, а в найуживанішому варіанті – використання особою повноважень, наданих їй державою, з метою власного збагачення або на користь третіх осіб. Найбільш поширеним визначенням корупції є використання державної влади в корисних цілях. Дослідження проблеми корупції потребує визначення сутності цього явища та його обов'язкових складових. Це можливо за умови вивчення корупції як категорії не тільки правової та юридичної, а й соціально-економічної, політичної, правової. Завдяки такому підходу вдасться визначити місце і роль корупції в соціальних процесах, а також її вплив на розвиток держави та суспільних відносин.

Тлумачення сутності поняття «корупція» необхідно розпочати із розгляду цього терміна у тлумачних та енциклопедичних словниках.

Так, Великий тлумачний словник сучасної української мови подає кілька визначень поняття «корупція», а саме:

– корупція – це діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямована на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг та інших переваг;

– корупція – це пряме використання посадовою особою свого службового становища з метою особистого збагачення;

– корупція – підкупність, продажність урядовців і громадських діячів [3].

Словник С. Ожегова визначає корупцію як «підкуп хабарами, продажність посадових осіб, політичних діячів».

Юридичний словник Г. Блека визначає корупцію як: «діяння, що вчиняється з наміром надати деякі переваги, які несумісні з офіційними обов'язками посадової особи і правами інших осіб; діяння посадової особи, яка неправомірно використовує своє становище чи статус для одержання будь-якої переваги для себе або іншої особи в цілях, які протирічать обов'язкам і правам інших осіб».

Варто зауважити, що абсолютна більшість енциклопедій і словників радянської епохи, які тлумачать термін «корупція», акцентують на тому, що явище корупції характерне і притаманне буржуазній державі та суспільству, у якому відбувається експлуатація людини людиною, державний апарат підпорядковується монополіям, і для цього закладені умови у самій економічній і політичній системі капіталістичного суспільства.

У Енциклопедичному словнику того часу корупцію визначено як процес прямого використання посадовою особою прав, пов'язаних з її посадою, з метою особистого збагачення.

У великій радянській енциклопедії корупція тлумачиться лише як злочин, який виявляється в безпосередньому використанні посадовою особою прав, наданих їй відповідно до посади, з метою збагачення.

У Юридичному словнику часів адміністративно-командної системи поняття корупції просто не подано. Такий термін не застосовувався й у правовій практиці. Не було такої статті ані у Кримінальному кодек-

сі Української РСР, ані у Кодексі про адміністративні правопорушення Української РСР.

Поняття корупції у радянські часи асоціювалося із поняттям хабарництва, розглядалося як злочин, що полягає в одержанні службовою особою особисто або через посередників матеріальних цінностей або будь-якого іншого майна чи майнових вигод за виконання або невиконання в інтересах того, хто дає хабар, будь-якої дії, яку службова особа повинна була або могла вчинити, використовуючи своє службове становище.

Сучасні міжнародні нормативно-правові документи трактують корупцію по-різному. Так, у Резолюції «Практичні заходи боротьби з корупцією», поширеній на VIII Конгресі ООН із запобігання злочинності (Гавана, 1990 р.), корупція визначається як «порушення етичного (морального), дисциплінарного, адміністративного, кримінального характеру, що проявилися у протизаконному використанні свого службового становища суб'єктом корупційної діяльності». У Довідковому документі ООН «Про міжнародну боротьбу з корупцією» вона визначається як «зловживання державною владою для одержання вигоди в особистих цілях», тобто корупція виходить за межі хабарництва. Крім того, це поняття охоплює також хабарництво (винагорода за відхилення від службових обов'язків), непотизм (патрунування на підставі приватних відносин) і незаконне привласнення публічних коштів для приватного використання.

Міждисциплінарна група з корупції Ради Європи подає дещо ширше визначення: «Корупція – це хабарництво та будь-яка інша винагорода особі, якій доручено виконання певних обов'язків у державному або приватному секторі, що веде до порушень зобов'язань, покладених на неї за статусом державної посадової особи, приватного співробітника, незалежного агента, або іншого роду відносин з метою отримати будь-які незаконні вигоди для себе та інших». Таку саму ідею закладено у положенні, підготовленому Секретаріатом ООН на основі досвіду різних країн.

У сучасній термінології корупцію визначено як підкупність, продажність посадових осіб, громадських діячів. У літературних джерелах зазначено, що, коли йдеться про корумпованість, корупцію, необхідно зважати, що це явище стосується всіх службовців органів влади, управління, правосуддя, правоохоронної системи, а не лише категорії осіб, які є посадовими.

М. Мельник аналізуючи підходи до трактування поняття «корупція», зазначав, що цю проблему слід розв'язувати широкоформатно. На його думку, це поняття необхідно відмежувати від інших суспільно небезпечних явищ, таких, як хабарництво, організована та економічна злочинність тощо, з метою належної кваліфікації цього ганебного явища, а також розробки дієвих заходів щодо попередження та протидії.

А. Зинов'єв визначає корупцію як феномен, який виходить за межі державності та фактично управляє нею як елемент «кухні влади», включається в процесі прийняття рішення верховних правителів, а також бізнесменів, банкірів, лідерів мафіозних груп.

Римське право трактує корупцію як «злам, фальсифікацію, підкуп» та як протиправну дію якоїсь особи, наприклад, щодо судді. Тому корупцію тлумачать як участь у спільній діяльності декількох (не менше

двох) осіб, метою яких є шкода, ускладнення нормального руху судового процесу або процесу управління справами суспільства. Макіавеллі визначав корупцію як використання публічних можливостей у приватних інтересах.

В. Черчілло приписують слова, що з будь-якої економічної чи політичної ситуації вихід добре відомий, але він не приймається, бо когось це влаштовує.

Висловлювання авторів щодо предмету сутності поняття «корупція» різнобічні, оскільки вони оцінюють це суспільне явище за різними критеріями. Однак спільним є те, що за макроекономічного підходу його оцінюють з точки зору державних інтересів, розглядаючи корупцію як суспільну небезпеку. Проте з позицій особистості й сім'ї корупція приносить додатковий прибуток, що і є спонукальним мотивом у вчиненні цього діяння. Водночас, на мікрорівні визначення корупції у різних авторів можна класифікувати за сферами суспільного життя.

Так, на думку В. Попова, корупція знаходить своє відображення у трьох аспектах: політичному, соціально-економічному і правовому.

Основні дослідження корупції показують, що у різних країнах її політичний аспект виражається у позбавленні апарату управління можливості проводити державну політику. Тоді громадянин залежить не від законів, які регламентують державні відносини, а від свавілля корумпованого чиновника.

О. Терещук тлумачить явище корупції у двох аспектах, а саме: як протизаконне діяння посадових осіб, спрямоване на особисте збагачення, та як стійкий зв'язок представників владно-управлінських структур зі злочинним середовищем і сприяння йому у протиправній діяльності шляхом використання наданих їм державою повноважень. На думку автора, найбільшу небезпеку для держави становить корупція у другому аспекті, оскільки простежується стійка тенденція криміналізації владно-управлінської сфери.

М. Яблоков зазначає, що корупція – це систематичний підкуп посадових осіб законодавчої, виконавчої та судової влади, громадських та політичних діячів, який спричиняє прийняття ними рішень, що порушують закон або «неписані» суспільні норми, та їх здійснення часто на користь кримінальних структур, призводить до встановлення залежності від зазначених структур.

На думку Л. Багрія-Шахматова, корупція – це явище, яке вразило апарат державної влади і управління, пов'язане з його розладом, коли представники апарату незаконно використовують своє службове становище в корисливих цілях, для особистого збагачення всупереч інтересам служби.

Прихильниками політичного аспекту трактування поняття корупції є М. Тихомиров, К. Сурков, В. Євтушевський та інші, які визначають корупцію як зловживання державною владою, посадою та службовим становищем з метою отримання матеріальної винагороди. Вона має характер злочинної діяльності в політичній сфері, що призводить до дискредитації апарату державного управління: знижується довіра до влади, люди перестають вірити у процедуру її формування; спостерігається відчуження влади від суспільства та громадських інститутів; девальвується значення права

та закону як інструментів регулювання громадського життя.

У такому аспекті В. Лунсєв зазначає, що політична корупція – реальний і сильнодіючий фактор, який підживляє основні принципи демократії. «Влада – гроші – влада – власність», зав'язані в один порочний вузол, де більшість державних структур діють на комерційній основі, політична корупція має надзвичайну актуальність і небезпеку.

І. Корж вважає, що політична корупція – це особлива форма боротьби за владу, в якій перемагають не політичні інтереси суспільства, а багатомільйонні хабарі. Політична корупція дає змогу конвертувати владу в капітал, а капітал – знову у владу. Такими діями завдається матеріальна й моральна шкода державному устрою, репутації політичної влади, престижу країни на міжнародній арені. Отже, корупція пов'язана з підкупом осіб, які перебувають на державній або громадській службі, з одержанням ними додаткових доходів, благ і переваг за вчинення умисних дій або їх бездіяльність. Це негативно впливає на авторитет держави, ставить під сумнів дотримання принципів верховенства права, ефективної діяльності державних органів та взаємодії гілок влади.

Відомий економіст М. Беккер переконаний, що індивід скоює правопорушення, якщо очікувана для нього вигода перевищує вигоду, яку він міг би одержати, використовуючи свій час і власні ресурси в іншому роді діяльності. Окремі особи стають злочинцями не тому, що їхня мотивація відрізняється від мотивації інших осіб, а тому що відмінними є вигоди і витрати.

Сучасна неокласична економічна теорія, заснована на моделі раціональної поведінки людини, яка забезпечує максимальну вигоду, визначає центральну роль її вибору. Отже, люди приймають рішення щось робити тому, що мають у цьому власний раціональний інтерес. Тому виникає ситуація, за якої невиконання закону стає нормою. Причиною існування корупції може бути не лише неадекватність законів умовам економічної діяльності, але й потреба у виживанні населення у складних умовах становлення ринкових відносин.

Досліджуючи корупцію в економічній площині, І. Мазур зазначає, що корупція у широкому розумінні – це складне соціально-економічне (скоріше, асоціальне) явище, що виникає у процесі реалізації тінювих економічних відносин між посадовими особами та іншими суб'єктами з метою задоволення особистих інтересів через комерціалізацію суспільних благ і цінностей. Корупція ж у вузькому розумінні – це комерціалізація посадовими особами своїх функціональних обов'язків.

Дослідниками корупції як явища соціально-економічного характеру можна вважати Н. Кузнецову, О. Дудорова, В. Комісарову, В. Панкратову, К. Футея та інших. Вони вважають корупцію однією із функцій управління суспільством, яка має економічне підґрунтя. Як функція управління, корупція має соціальне забарвлення, а за своєю сутністю є економічною категорією.

Російський дослідник М. Тихомиров пропонує визначити корупцію як злочинну діяльність у сфері

політики або державного управління, зокрема використання посадовими особами наданих їм прав і владиних можливостей з метою особистого збагачення. На думку вченого, найбільш типовими проявами корупції є підкуп чиновників і громадсько-політичних діячів, хабарництво за законне чи незаконне надання благ і переваг, протекціонізм.

Інші автори вбачають у корупції первинну основу протиправної діяльності чи бездіяльності. Правова складова корупції відображається у гальмуванні прийняття необхідних законів або прийняття таких, які дають можливість неоднозначного їх тлумачення. У такому разі соціально-економічні й політичні чинники корупції є вторинними або надбудовою над її правовою основою.

На думку В. Лунєєва, корупція – термін соціально-правовий, кримінологічний, який охоплює злочини та порушення, пов'язані з використанням службового становища в особистих або групових цілях. Цієї думки дотримуються такі вчені, як: П. Панченко, А. Волобуєв, А. Гуров, О. Кожушко. Вони тлумачать корупцію як суто протиправну діяльність, яка полягає у підкупі державних службовців і громадських діячів, хабарництві та зловживанні службовим становищем, розкраданні державного, колективного або приватного майна, нецільовому використанні бюджетних коштів, занятті чиновниками підприємницькою діяльністю, сприянні з корисливою метою комерційній діяльності певних осіб, наданні їм необґрунтованих переваг і пільг, призначенні на посади некомпетентних осіб тощо.

Яскраву характеристику корупції надає А. Кіріпчичков: «Корупція – це корозія влади. Як іржа роз'їдає метал, так корупція руйнує державний апарат і роз'єднує моральні засади суспільства. Рівень корупції – своєрідний термометр суспільства, показник його морального стану і здатності державного апарату розв'язувати задачі не в особистих інтересах, а в інтересах суспільства. Подібно до того, як для металу корозійна втома означає зниження межі його витривалості, так для суспільства втома від корупції означає зниження його опірності».

З юридичної точки зору, корупція – це:

- підкуп – продажність державних службовців;
- зловживання владою або посадовим становищем, здійснене в певних особистих інтересах;
- використання посадових повноважень, статусу посади, а також її авторитету для задоволення особистого інтересу або інтересів третіх осіб;
- елемент (ознака) організованої злочинності.

У ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» корупція визначається як використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

Корупція, на думку багатьох дослідників, «розпадається» на дві нерівні частини: власне етичні відхилення та правопорушення. Однак цим «дуалізм» цього явища не вичерпується. Нерідко воно виражається, з одного боку, у використанні службовцем свого статусу для отримання незаконних переваг (продажність), а з іншого – у наданні останньому таких переваг.

Безперечним є те, що на рівні громадян країни корупція є обмежувальним фактором у забезпеченні їх гарантованими Конституцією України правами і свободами людини та громадянина. Як наслідок, порушуються принципи рівності всіх перед законом та соціальної справедливості. Вона є тим чинником, який заміняє закон та встановлює свої правила в суспільстві. За таких умов громадяни втрачають віру в силу закону, державу та органи влади, які виступають від її імені та мають забезпечувати законні права громадян. Це призводить до деформації у свідомості громадян моральних та духовних цінностей.

З цього приводу І. Голосніченко зазначає, що корупційні діяння негативно впливають на права і свободи людини і громадянина. Державні послуги надаються не відповідно до закону, а за правилами організованої злочинної діяльності. За таких умов невелика категорія населення країни має необмежений доступ до забезпечення своїх прав і свобод, точніше, особистих приватних інтересів або інтересів наближених до себе осіб, а інша, переважна більшість населення, таку змогу має тільки у формальному вигляді, тобто фактично можливості пересічного громадянина значно обмежені, або ж порядок їх забезпечення значно ускладнений.

Особливістю корупції в Україні є наявність домінуючих чинників не тільки матеріально-економічного, а й ідеологічного, морального характеру, загальної і правової культури. Перехід до ринкових відносин значна частина громадян сприйняла як повну відмову не тільки від комуністичної ідеології, але й від ідеології взагалі. Цей вакуум і було заповнено всюдозволеністю, свавіллям та іншими моральними хибами.

З огляду на це, ідеологічний аспект корупції полягає в тому, що у державного службовця панує своя, відокремлена від державної, ідеологія злочинного світу. Її платформою служить і особлива суб'єктивістсько-ідеалістична філософія М. Канта й А. Авенаріуса, коли світ існує тільки у моїй свідомості, а без неї його нема. Яким я його уявляю, таким він і є. Тому співвідношення між благочинним діянням і злочином встановлює кожна особа сама собі. Хибна ідеологічно-філософська платформа корумпованого державного службовця впливає і на громадян, що з ним контактують. Це підриває державну ідеологію.

Більшість оцінок явища корупції достатньо аргументована, ґрунтується на специфічних особливостях певних політичних, економічних і соціальних систем. Вони не суперечать одна одній, але нерідко відображають лише окремі якості об'єкта, що вивчається. Переконані, що корупція – складне правове, політичне і соціальне явище з економічним забарвленням. Воно багатогранне, оскільки має комплексний характер. Найбільш змістовно висловили концепцію представників цієї позиції М. Мельник і В. Попов. Вони вбачають у корупції цілу систему зі складною струк-

турою взаємопов'язаних елементів політичного, соціального, правового, ідеологічного, філософського і морального характеру.

М. Мельник наголошує, що корупцію можна розглядати як різновид соціальної корозії, яка роз'їдає і руйнує органи державної влади, державу і суспільство в цілому. В її основі лежать такі вікові традиції взаємодії в суспільстві, як «послуга за послугу», «doutdes» («даю, щоб ти дав»).

Влучно зауважив доктор С. Пундей: «Корупція не є інфекцією, яку раптом може «підхопити» здорове суспільство. Вона є наслідком явищ і тенденцій політики, економіки та розвитку держави. Жодна країна не була ніколи повністю вільною від неї...» [37].

Відомі вітчизняні науковці М. Камлик і Є. Невмержицький у 1998 р. запропонували своє визначення корупції. Аналізуючи сутність цього явища, М. Камлик і Є. Невмержицький вважали за доцільне законодавчо визначити лише загальне поняття корупції як діяльність державних службовців, пов'язану зі зловживанням службовим становищем з метою отримання незаконних прибутків та пільг матеріального характеру. Розкриваючи багатоплановий характер корупції, вони пов'язали її із організованою злочинністю, розглядаючи їх як єдине ціле. Визначення цих понять було важливим не тільки в теоретичному, але й у прикладному аспекті. За їх словами, ситуація в Україні на той час наблизилася до небезпечної межі, яка «душить» фактично всі верстви населення і зорієнтована на максимальне використання можливостей для особистого збагачення суб'єктів корупції внаслідок помилок, допущених під час реформування економіки. Крім того, стає все більш очевидним прагнення злочинних елементів закріпитися і зайняти провідне місце в економіці з метою переходу в майбутньому до політики.

Корупція, як соціально-економічне явище стрімко розвивається, випереджаючи розвиток суспільних відносин та заходів, спрямованих на протидію їй. Є. Невмержицький вказує на потребу подальшого поглибленого вивчення цього явища, його детермінантів і соціально-економічного простору поширення.

У своїй монографії 2008 року він подає нове узагальнене визначення корупції як багатоаспектного діяння: «Це соціально небезпечне явище, змістом якого є система негативних поглядів, настанов і діянь службових осіб інститутів влади та управління, державних і недержавних підприємств, організацій і установ, політичних партій та громадських організацій, спрямованих на задоволення особистих, групових або корпоративних інтересів шляхом використання свого службового становища, всупереч інтересам суспільства та держави [5].

Але як би не виявлялася корупція, вона завжди шкідлива для суспільства як у соціальному, так і в економічному аспектах. Вона в підсумку завдає соціальної, моральної та економічної шкоди суспільству, спричиняє падіння валового внутрішнього продукту держави, розвиток тіньового сектору економіки України, зростання безробіття, зuboжіння широких верств населення. Особиста зацікавленість чиновників обумовлює підписання нормативних актів неефективного характеру, збиткових для суспільства, але вигідних

для окремих приватних осіб, що приносять їм надприбутки. Останні використовуються для нової спіралі підкупу державних службовців, працівників правоохоронних органів. Усе це у сукупності стає гальмом науково-технічного прогресу держави і створює від'ємний соціально-економічний ефект.

Отже, можна констатувати, що через свою багатогранність корупція є одним із тих явищ, за час історичного існування якого застосовувалися різні наукові підходи до його правового та наукового визначення, розуміння його сутності. Це пояснюється особливостями правової культури різних країн світу, розвитку законодавства, а також різним сприйняттям того самого діяння суспільствами певних країн, залежно від ментальності, традиції, рівня демократизації та розвитку громадянського суспільства. Але протягом усього свого існування це явище має характерні особливості – воно шкідливе в правовому, соціальному та інших аспектах.

Таким чином, корупція – це своєрідне дзеркало суспільства, його моральної і правової чистоти, економічного, політичного та соціального стану. Вона характеризує основні соціальні процеси, які відбуваються у державі та суспільстві, у ній відображено найбільш актуальні для держави та суспільства проблеми. Вона є одним із головних чинників поділу суспільства на дві соціальні підсистеми, які співіснують паралельно: одна з них зорієнтована на правові та моральні норми, інша – на використання протиправних засобів.

Корупція стала частиною сучасного державного і суспільного механізму, пронизавши всі його структури та рівні. Вона уніфікує методи і форми відносин державних органів влади з представниками легального бізнесу та організованої злочинності й інтегрує їх у єдину систему тіньових (кримінальних) відносин.

Корупція – це явище, яке постійно розвивається і змінюється разом із суспільством. Цей розвиток зумовлений розвитком суспільства і процесами, які відбуваються в ньому всередині. Водночас її сутність є сталою, змінюються лише види корупційних діянь та форми їх вияву. Зміни у структурі корупції та формі корупційних проявів детермінують відповідні зміни у суспільстві.

Демократичні перетворення, що нині відбуваються в Українській державі, супроводжуються складними процесами реформування політичних, економічних і правових відносин. Однією з найважливіших складових цього вкрай непростого процесу є запобігання та протидія корупції.

Корупція гальмує еволюцію правової системи, унеможливаючи наближення України до передових світових показників рівня життя. Відсутність дієвих важелів боротьби з корупцією, поширення корупційних ризиків практично на всі сфери суспільного життя, лояльне ставлення частини громадян до вказаного явища призвели до того, що корупційна діяльність на всіх щаблях влади паралізувала проведення реформ, визначених керівництвом держави як пріоритет розвитку.

Дієва протидія корупції неможлива без послідовних, спланованих і скоординованих дій, об'єднаних однією концепцією, оскільки системні явища потребують системного підходу в їх подоланні.

З початку 1990-х років урядами України вживалися заходи з розроблення стратегії подолання корупції в державі, для чого приймалися відповідні документи у формі державних програм, планів, концепцій тощо. Але антикорупційне законодавство проголошувало декларативні гасла й передбачало за них неадекватні санкції, які не могли служити заходом стримування вчинення злочинів потенційними корупціонерами. Тому такі заходи, як показують результати численних національних і закордонних досліджень, жодним чином не вплинули на стан та рівень корупції, який з кожним роком тільки збільшувався.

Так, саме корупція, за даними цих досліджень, стала однією з причин, що призвели до масових протестів в Україні наприкінці 2013 – на початку 2014 р. Згідно з результатами соціологічного дослідження «Барометр світової корупції» (Global Corruption Barometer), проведеного міжнародною організацією Transparency International у 2013 р., 36 % українців були готові вийти на вулицю, протестуючи проти корупції. За результатами дослідження громадської думки, проведеного Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES) наприкінці 2013 р., корупція вже входила до переліку найбільших проблем населення і викликала особливе занепокоєння у 47 % громадян. За даними досліджень Індексу сприйняття корупції, що проводяться Transparency International, українці вважають свою країну однією з найбільш корумпованих у світі: у 2012 і 2013 р. Україна займала 144 місце з 176 країн, у яких проводилися дослідження, у 2014 р. – 142 з 175 позицій, опинившись на одному шаблі з Угандою та Коморськими островами [7].

Такий високий показник сприйняття корупції громадянами пояснюється відсутністю дієвих реформ у сфері протидії корупції та неефективною діяльністю органів правопорядку щодо виявлення корупційних правопорушень та притягнення винуватців до відповідальності, про що говорить, зокрема, незадовільне виконання Україною міжнародних зобов'язань щодо запровадження антикорупційних стандартів: з 25 рекомендацій Групи держав проти корупції (GRECO), наданих за результатами першого та другого раундів оцінювання, виконано лише 13, незважаючи на шість років роботи й три раунди оцінювання прогресу, а з 16 рекомендацій, наданих за результатами третього раунду, виконано лише три. Ключові рекомендації GRECO та ЄС щодо утворення антикорупційних інституцій, проведення реформ прокуратури, державної служби, створення систем контролю щодо запобігання конфлікту інтересів та доброчесності активів посадовців залишилися невиконаними.

Відсутність усупереч міжнародному досвіду чітких індикаторів стану ефективності стратегії та невизначеність алгоритму моніторингу та оцінювання виконання програмного документа (яким чином контролюватиметься та висвітлюватиметься робота Національного антикорупційного комітету, як громадянське суспільство впливатиме на його діяльність) стали основними причинами неналежного виконання Національної антикорупційної стратегії на 2011–2015 роки як основного програмного документа в антикорупційній сфері (затверджена Указом Президента України від 21 жовтня 2011 р. № 1001).

Не відповідав міжнародним стандартам щодо органів, уповноважених на формування та реалізацію антикорупційної політики, ні за критеріями спеціалізації, ні за критеріями незалежності й розподіл функцій між органами з різним правовим статусом та обсягом повноважень (окремими повноваженнями щодо формування та реалізації антикорупційної політики були наділені кілька інституцій, серед яких Національний антикорупційний комітет, Міністерство юстиції України, урядовий уповноважений з питань антикорупційної політики). Крім того, ряд функцій у сфері антикорупційної політики взагалі не реалізовувалися жодним державним органом, зокрема проведення на постійній основі оцінювання стану справ з корупцією, моніторингу реалізації державної антикорупційної політики, формування світогляду несприйняття корупції.

Не виконувалися в Україні також і вимоги міжнародно-правових інструментів щодо партнерства влади та громадянського суспільства у сфері антикорупційної політики – залучення громадськості до процесу прийняття суспільно важливих рішень у сфері протидії корупції відбувається здебільшого у формі недієвих консультацій для формального виконання вимог законодавства.

Таким чином, в Україні фактично була відсутня ефективна стратегія протидії корупції, яка б враховувала гостроту проблеми та актуальність ситуації.

Вказані недоліки актуалізували необхідність ухвалити новий стратегічний документ, який би комплексно підійшов до розв'язання проблеми, визначив чіткі цілі, часові рамки й засоби їх досягнення, а також поєднав антикорупційні реформи з іншими, зокрема такими як судова реформа, реформа органів правопорядку, публічної служби, адміністративна тощо. Таким документом покликана стати нова Антикорупційна стратегія.

14 жовтня 2014 р. Верховна Рада України в другому читанні прийняла Закони України «Засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про запобігання корупції», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодонабувачів юридичних осіб та публічних діячів». Крім того, 16 вересня 2014 р. було прийнято Закон України «Про очищення влади», який передбачає механізми люстрації посадових осіб органів державної влади й місцевого самоврядування. 23 жовтня 2015 р. усі закони щодо боротьби з корупцією були підписані Президентом України П. Порошенком.

Ці закони були розроблені та впроваджені в життя на підставі, зокрема, рекомендацій Групи держав Ради Європи проти корупції (GRECO); антикорупційних рекомендацій Плану дій з лібералізації візового режиму з ЄС; рекомендацій Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії); пропозицій програми SIGMA. Указані рекомендації, у свою чергу, ґрунтуються на ключових міжнародних актах антикорупційного спрямування, більшість яких ратифіковано Україною. Так, згідно зі ст. 5 і 6 Конвенції ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 р. держави – учасниці повинні розробляти й здійснювати ефективну скоординовану політику щодо протидії корупції.

ції та утворити з цією метою спеціально уповноважений орган (органи).

У Законі України «Засади державної антикорупційної політики (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» [4] визначено вектор розвитку антикорупційної політики держави на середньострокову перспективу. Вказаний термін є цілком достатнім для того, щоб утілити реформи, які стануть стимулом для відродження української економіки. Успішна реалізація Антикорупційної стратегії дасть змогу знизити рівень корупції в Україні, підвищити рівень довіри населення до влади, підвищити рівень іноземних інвестицій в економіку держави, а також створити основу для подальшої антикорупційної реформи. По суті, це – комплексний документ про державну політику в питанні боротьби з корупцією, який чітко описує нинішню ситуацію з корупцією в державі й основні її фактори та дає рецепти, як цим факторам можна протидіяти.

Уперше Антикорупційна стратегія України, у якій закріплені напрями роботи державних органів на наступні чотири роки, визначена законом, а не підзаконним нормативно-правовим актом. Прийняття нового антикорупційного законодавства знаменує новий етап в антикорупційній політиці держави. Таку думку висловлювали і фахівці у сфері протидії корупції, і урядовці, і представники громадських організацій. Особливо робився акцент на важливість врахування міжнародних рекомендацій.

Револьюційні зміни мають на меті комплексне реформування системи протидії корупції, відповідно до міжнародних стандартів та успішних практик іноземних держав і гармонізують законодавство України з європейськими стандартами. Така стратегія реформи відповідає зобов'язанням, проголошеним Україною в Угоді про асоціацію з ЄС.

Як підкреслив заступник міністра юстиції України Р. Рябошапка, Стратегія – це найбільш консолідована «дорожня карта» з виконання міжнародних рекомендацій у сфері протидії корупції. Ця Стратегія має на меті розв'язати назрілі в українському суспільстві корупційні проблеми, враховуючи численні міжнародні рекомендації, наголосив голова Комітету ВРУ з питань боротьби з організованою злочинністю та корупцією В. Чумак.

На думку доктора економічних наук О. Плотнікова, ухвалення антикорупційного пакета – це передусім сигнал широкому міжнародному співтовариству, що Україна нарешті почала рух у правильному демократичному напрямі. Окремим напрямом антикорупційної реформи, визначеної Стратегією, є створення самостійного органу, який здійснював би оперативно-розшукову діяльність і досудове розслідування в кримінальних корупційних правопорушеннях. Правове підґрунтя для формування такого органу створює Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» (від 14 жовтня 2014 р. № 1698-УІІ) [4].

Антикорупційне бюро – це слідчий правоохоронний орган із повноваженнями здійснювати процесуальні, слідчі дії та оперативно-розшукову діяльність. Це, швидше, каральний орган. Його функції – збирати докази щодо можливої причетності до корупційних злочинів високопосадовців I–II категорій. Подібні структури існують у США, Польщі, Франції, Сінгапурі, Ізраїлі, Індії.

Народний депутат України П. Розенко (з 2 грудня 2014 р. міністр соціальної політики) вважав створення Антикорупційного бюро великим кроком уперед, однак зауважив, що, аби цей орган запрацював, потрібна неабияка політична воля. Бо головна проблема для України, на переконання політика, – практика застосування законів.

Створення органу, який би займався боротьбою з корупцією, є однією з вимог ЄС до України для отримання безвізового режиму. У Євросоюзі вважають, якщо є проблема, значить, має бути й установа. На важливості створення Антикорупційного бюро в Україні наголосив і віце-президент США Д. Байден.

Доцільно акцентувати увагу на появі в національному правовому полі, крім органу протидії корупції, яким є бюро, також і органу запобігання корупції. Таким органом є Національне агентство з питань запобігання корупції, на яке згідно зі ст. 11 Закону України «Про запобігання корупції» (від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII) покладено: здійснювати контроль за виконанням законодавства з питань етичної поведінки, запобігати та врегульовувати конфлікт інтересів у діяльності службовців; здійснювати перевірки декларацій осіб, їх зберігання та оприлюднення, проводити моніторинг способу життя осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; здійснювати співпрацю з викривачами, вживати заходів щодо їх захисту, притягувати до відповідальності осіб, винних у порушенні їхніх прав, тощо. Національне агентство з питань запобігання корупції – центральний орган виконавчої влади України зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізацію державної антикорупційної політики.

Отже, за прогресивним задумом нинішніх реформаторів від влади ситуацію покликано кардинально змінити новостворювані структури: Національне антикорупційне бюро й Національне агентство з питань запобігання корупції. Безумовним плюсом можна вважати те, що обидва очільники та члени цих структур обираються й призначаються на конкурсних засадах. Разом з тим політолог В. Небоженко вважає, що в країні створюються паралельні органи з протидії корупції, а неминуха конкуренція цих органів зробить боротьбу з нею малоефективною. З метою створення ефективної загальнодержавної системи запобігання та протидії корупції на основі нових засад формування та реалізації антикорупційної політики Кабінет Міністрів затвердив Державну програму про реалізацію принципів державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки (постанова № 265 від 29 квітня 2015 р.).

Виконання Програми дасть змогу здійснити невідкладні заходи з проведення антикорупційної реформи: забезпечити формування та реалізацію державної антикорупційної політики на основі результатів аналізу достовірних даних про корупцію та чинники, які її обумовлюють, упровадити ефективний моніторинг і координацію реалізації антикорупційної політики незалежним спеціалізованим органом із залученням представників громадянського суспільства; зменшити вплив корупціогенних ризиків на діяльність органів законодавчої влади, посилити громадський контроль за їхньою діяльністю; створити ефективні механізми

запобігання корупції, конфлікту інтересів, порушенню етичних стандартів поведінки та забезпечити контроль за дотриманням правил щодо доброчесності особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, іншими особами, утворити з цією метою Національне агентство з питань запобігання корупції; посилити ефективність діяльності органів судової влади та системи кримінальної юстиції в переслідуванні осіб, які вчинили корупційні правопорушення, забезпечити ефективну роботу Національного антикорупційного бюро України; сприяти усуненню корупційних передумов ведення бізнесу, сформувати в суспільстві ідеї нетерпимості до корупції, підвищити рівень довіри населення до влади; забезпечити виконання рекомендацій міжнародних антикорупційних моніторингових механізмів, зокрема в рамках моніторингового механізму Конвенції ООН проти корупції, Групи держав проти корупції (GRECO), Антикорупційної мережі Організації економічної співпраці та розвитку для Східної Європи та Центральної Азії, імплементацію критеріїв у рамках виконання Плану дій з лібералізації візового режиму з ЄС та Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами.

Згідно з Постановою, місцеві органи влади повинні подавати Нацагентству із запобігання корупції щорічно до 15 лютого, 15 квітня, 15 липня й 15 жовтня інформацію про стан виконання Програми. У свою чергу, Нацагентство має моніторити виконання програми й координацію органів влади з її виконання та щоквартально інформувати Кабмін про стан виконання Програми. Протягом двох місяців після затвердження та оприлюднення щорічної національної доповіді про реалізацію принципів антикорупційної політики мають бути підготовлені пропозиції щодо змін у Програму, а також висновків і рекомендацій парламентських слухань з питань ситуації з корупцією.

На думку директора департаменту внутрішньої політики Міжнародного центру перспективних досліджень Я. Ковальчука, Кабмін, по суті, не прийняв чогось докорінно нового – просто нарешті було розписано, як затверджена півроку тому Антикорупційна стратегія втілюватиметься в життя, з конкретним планом заходів, «дедлайнами», відповідальними відомствами та джерелами фінансування (у більшості випадків обійшлися загальним формулюванням «з державного бюджету»). До речі, як зазначив директор Українського інституту аналізу та менеджменту політики Р. Бортник, під Держпрограму, на відміну від Стратегії, виділяється фінансування.

Такої ж думки й експерт Реанімаційного пакета реформ і консультант Програми розвитку ООН в Україні Р. Рябошапка. Він зазначив, що нова Держпрограма містить чіткий алгоритм дій із впровадження нещодавно прийнятого антикорупційного законодавства та конкретні реалістичні терміни виконання заходів. Значна частина програми присвячена інформаційним кампаніям про негативні наслідки корупції та просвітницьким заходам щодо протидії їй, що, на його думку, стало відповіддю на високу толерантність суспільства до корупції.

Але, наголошує директор Фондації «Відкрите суспільство» І. Сікора, нова антикорупційна Програма

орієнтована переважно на вимірювання процесу боротьби з корупцією, замість конкретних і чітких результатів. Критерії для оцінювання успішності антикорупційної політики планують розробляти «по ходу», що дасть широкий простір для інтерпретації навіть мінімальних успіхів як великої перемоги.

Експертні оцінки Фондації «Відкрите суспільство» дають вагомий підстави стверджувати, що нова Програма має певні недоліки: повторення помилок, які були характерними для попередньої антикорупційної програми в частині зосередження уваги на процесі, а не на результатах; переважне ігнорування задекларованих стратегічних індикаторів Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», що була схвалена Президентом України; результативні показники не відповідають вимогам чинного законодавства, а саме вимогам Закону України від 18.03.2004 р. № 1621-IV «Про державні цільові програми», порядку їх розробки та виконання.

Фахівці в боротьбі з корупцією також наголошують, що однієї державної програми для подолання корупції недостатньо, необхідно щоб суспільство продовжувало активно контролювати та моніторити діяльність влади. Дослідження, яке Transparency International провело в Україні, виявило, що найактивнішу роль у протидії корупції в державі відіграє громадянське суспільство. Є співпраця з громадськими організаціями. Наприклад, антикорупційні закони дуже активно лобіює громадська ініціатива «Реанімаційний пакет реформ».

Багато експертів упевнені, що з ухваленням антикорупційних законів Україна запізнилася. Та краще пізно, ніж ніколи. Експерт Центру політико-правових реформ О. Банчук пророкує складний період боротьби з корупцією, бо «надто глибоко вона в'їлася у свідомість чиновників». Однак, переконаний експерт, буде значно складніше, якщо ці закони з якихось причин не діятимуть.

Зменшення рівня корупції до безпечного в Україні можливе лише за умови вивчення та втілення в життя закордонного досвіду боротьби з цим негативним явищем, насамперед успішно діючих в інших країнах політичних, правових та організаційних механізмів подолання корупції. Вивчення закордонних програм, що на практиці довели свою ефективність, являє собою величезні перспективи для запозичення позитивного іноземного досвіду, особливо за відсутності власного реально діючого механізму протидії корупції.

Підсумовуючи вищевикладене можна зробити висновки, що питання боротьби з корупцією традиційно посідає одне з перших місць. Щоправда, ефективність антикорупційних заходів у різних країнах різна. Комплексне реформування системи протидії корупції повинно відбуватися відповідно до міжнародних стандартів та успішних практик іноземних держав і гармонізувати законодавство України з європейськими стандартами. Така стратегія реформи відповідає зобов'язанням, проголошеним Україною в Угоді про асоціацію з ЄС.

Перший крок на цьому шляху зроблено – створено правовий механізм, який відповідає міжнародним стандартам та ефективно працюватиме в умовах української юридичної системи в умовах сьогодення.

Новації антикорупційного законодавства говорять про позитивні зрушення на шляху до декорумпізації українського суспільства.

Висновок. Таким чином, дослідивши розвиток понятійно-категоріальних основ явища корупції, можна зазначити, що науковцями та практиками недостатньо враховані факторні аспекти формування поняття корупції. У цьому розумінні необхідно акцентувати увагу на тому, що саме явище корупції формується під впливом низки факторів, серед яких виділяють політичний, соціально-економічний і культурно-гуманітарний.

Отже, корупція являє собою суспільно небезпечне явище, зумовлене кризовими особливостями суспільного розвитку країни, яке характеризується свідомим порушенням правових і етичних норм у здійсненні владних повноважень посадовими особами, з одного боку, та зацікавленими суб'єктами з другого, що призводить до негативних наслідків у всіх сферах суспільного життя. Цей термін є ширшим від трактування поняття корупції у чинному законодавстві та у концепціях багатьох науковців, проте він охоплює основні підходи до розуміння поняття корупції як явища. Водночас він дає основну характеристику поняттю корупції порушення суспільних норм у процесі реалізації владних повноважень. Без елементу реалізації владних повноважень поняття корупції не може застосовуватися, оскільки процес реалізації владних повноважень є основним категоріальним елементом поняття корупції. У нормативних актах необхідно універсалізувати понятійну структуру корупції не як злочину, а як явища, бо процеси, що об'єктивно існують у суспільстві, спричинені зловживанням службовим становищем державних службовців, потребують охоплення цим поняттям різних сфер життя суспільства, зокрема політичної, соціально-економічної та культурно-гуманітарної, коли внаслідок неналежного запобігання і боротьби з явищем корупції формується субкультура всередині державних службовців, які ототожнюють державну службу з можливістю систематично використовувати службове становище з метою особистої вигоди.

У подальшому поняття явища корупції необхідно вивчати на міждисциплінарному рівні, коли методологічний апарат політичної, економічної та комплексу гуманітарних наук дадуть змогу категоріально збагатити юридичну науку у процесі ефективного комплексного трактування поняття «корупція».

Ефективним інструментом на шляху запобігання та протидії корупції може стати комплекс механізмів

протидії та попередження корупції. При цьому механізми протидії мають бути спрямовані на ліквідацію причин і зменшення прояву корупційних чинників і мати виключно нисхідний характер, від державних органів до громадянина, механізми ж попередження базуються на тісній взаємодії держави та інституцій громадянського суспільства і спрямовані на руйнацію передумов корупції.

Основні напрямки й завдання боротьби з корупцією повинні бути сформовані в систему механізмів правового, економічного, організаційного, виховного характеру відносно профілактики корупційних дій державних службовців, включаючи розвиток загальної культури відносин влади в українському суспільстві. Отже, сукупність взаємопов'язаних елементів, які утворюють його структуру та спрямовані на досягнення основної мети його функціонування, тобто уповільнення темпів зростання корупції, зменшення її обсягів, виявлення та припинення її проявів, поновлення законних інтересів фізичних та юридичних осіб, усунення наслідків корупційних діянь являє собою адміністративно-правовий механізм запобігання та протидії з корупцією.

Цілями антикорупційної політики в Україні має стати зниження рівня корупції та забезпечення захисту прав і законних інтересів громадян, суспільства і держави від загроз, пов'язаних із корупцією, шляхом реалізації таких завдань:

- попередження корупційних правопорушень;
- створення правового механізму, який перешкоджає підкупу осіб, які мають публічний статус;
- забезпечення відповідальності за корупційні правопорушення в усіх випадках, прямо передбачених нормативними правовими актами;
- відшкодування шкоди, заподіяної корупційними правопорушеннями;
- моніторинг корупційних факторів та ефективності заходів антикорупційної політики;
- формування антикорупційної суспільної свідомості;
- сприяння реалізації прав громадян і організацій на доступ до інформації про факти корупції і корупційогенні фактори, а також на їхнє вільне висвітлення в засобах масової інформації;
- створення стимулів до заміщення державних посад, посад державної і муніципальної служб непідкупними особами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голосніченко І. П. Подолання корупції як нівелювання прав і свобод людини і громадянина / І. П. Голосніченко // Міжнародне право і національне законодавство : зб. наук. пр. профес.- виклад. складу кафедр правових дисциплін / [редкол. : В. Л. Чубарев (голова) та ін.] – К. : Правові джерела, 2001. – Вип. 1. – С. 39–48.
2. Гуров А. И. Профессиональная преступность: прошлое и современность / А. И. Гуров. – М. : Юриздат, 1990. – 360 с.
3. Дудоров О. Корупція. Варіації на тему хабарництва / О. Дудоров // Віче. – 2002. – № 8. – С. 6–9.
4. Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки: за станом на 14.07.2015 / Відомості Верховної Ради, 2014, № 46, ст. 2047.
5. Мельник М. І. Хабарництво: загальна характеристика, проблеми кваліфікації, удосконалення законодавства / М. І. Мельник. – К. : Парламентське вид-во, 2000. – 256 с.
6. Невмержицький Е. В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії : [монографія] / Е. В. Невмержицький. – К. : КНТ, 2008. – 368 с.

7. Офіційна веб-сторінка Міжнародної організації щодо протидії корупції Transparency International [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.transparency.org
8. Попов В. И. Проявление коррупции в современных условиях / В. И. Попов // Коррупция в России: состояние и проблемы : материалы конф. – М. : Инст. МВД России, 1996. – С. 55–57.
9. Футей К. М. Потрібен кодекс честі для українських чиновників / К. М. Футей // Урядовий кур'єр. – 1992. – № 138. – С. 4–5.

А. А. Шардіна,

Черноморский государственный университет им. Петра Могилы, г. Николаев, Украина

ОСОБЕННОСТИ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ АНТИКОРРУПЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ В УКРАИНЕ

В статье на основании анализа проявлений коррупции в сфере государственного управления отмечены слишком широкие дискреционные полномочия должностных и служебных лиц. Перечислены нормативно-правовые акты, образующие антикоррупционную правовую базу Украины, а также отмечены ее характеристики и особенности. Отмечено основные антикоррупционные направления. Обращено внимание на то, что налаживание конструктивного партнерства органов государственной власти с общественными организациями в антикоррупционной сфере должно обеспечить формирование негативного отношения к любым проявлениям коррупции в обществе.

Предметом исследования является особенности, проблемы и перспективы осуществления антикоррупционной политики в Украине.

Целью данной работы является анализ современного состояния предотвращения и противодействия коррупции, определены особенности и предложены приоритетные направления антикоррупционной политики Украины.

Доказано, что стратегической целью антикоррупционной политики является противодействие коррупции на всех уровнях путем повышения прозрачности деятельности государственных органов, соблюдения прав и свобод человека и гражданина, создания условий для развития экономики, обеспечения европейских социальных стандартов и благосостояния населения, снижение уровня коррупции в Украине и устранение причин и условий, что ее оговаривают, открытости и гласности при принятии решений и обнародовании их в средствах массовой информации, проведение общественного опроса и обсуждения перед их принятием.

Ключевые слова: *коррупция; предупреждения и противодействие; антикоррупционная политика; приоритетные направления; Украина.*

A. Shardina

Petro Mohyla Black Sea State University, Mykolayiv, Ukraine

FEATURES, CHALLENGES AND PROSPECTS FOR THE IMPLEMENTATION OF ANTICORRUPTION POLICY IN UKRAINE

In the article on the basis of the analysis of manifestations of corruption in public administration marked too wide discretionary powers of officials and officers. Listed regulations, forming an anti-corruption legal framework of Ukraine and noted its characteristics and features. It was noted the main anti-corruption direction. Attention is drawn to the fact that the establishment of a constructive partnership of public authorities with civil society organizations in the field of anti-corruption should ensure the formation of a negative attitude towards any manifestations of corruption in the society.

The subject of study is especially the problems and prospects of implementation of anti-corruption policy in Ukraine.

The aim of this paper is to analyze the current state of preventing and combating corruption, defined features and proposed priority areas of anti-corruption policy in Ukraine.

It is proved that the strategic goal of the anti-corruption policy is the fight against corruption at all levels by improving the transparency of activities of state bodies, the rights and freedoms of man and citizen, to create conditions for economic development, ensuring European social standards and welfare of the population, reduction of corruption in Ukraine and the elimination of the causes and conditions stipulate that its openness and transparency in decision-making and publicizing them in the media, holding public consultation and discussion prior to their adoption.

Key words: *corruption; prevention and combating; anti-corruption policy; priority areas; Ukraine.*

Рецензенти: Андріяш В. І., канд. політ. наук, доцент;
Ібрагімова А. І., канд. наук з держ. упр.